Vienišumas lemia retrospektyvią kūrybą

Vienas iš veiksnių, lemiančių retrospektyvią kūrybą, yra vienišumas. Tokią būseną galima apibūdinti kaip socialinių santykių trūkumą. Ši sąvoka apima tiek asmeninio pobūdžio santykių stoką (šeimos, draugų), tiek tautinio priklausomumo praradimą. Žmogui, kaip socialiai būtybei, šie ryšiai yra labai svarbūs, todėl jis stengiasi jų trūkumą pašalinti. Tai padaryti galima dviem būdais: kuriant ateitį, t. y. ieškant naujų pažinčių ir integruojantis į kitą visuomenę (ne visada įmanoma arba traktuojama kaip praėjusių santykių išdavystė) arba atsigręžiant į praeitį. Pastarąją išeitį renkasi sentimentalesni, jautresni žmonės – tokiomis savybėmis dažniausiai pasižymi rašytojai. Praktikoje ji randa senai matytus žmones ir jausmus, o kūrimas apie juos kuria progą iš naujo išgyventi meilės akimirkas bei nukoryti bendrumo iliuziją, gožiančią vienatvę. Tai buvo vienas iš veiksnių, paskatinusių realistę Šatrijos Raganą sukurti apysaką „Sename dvare". Mylimos motinos, apie kurią visada labai šiltai atsiliepė, netektį išgyvenanti Marija Pečkauskaitė, ko gero, jautėsi vieniša, todėl ir jos ganėtinai autobiografiškas, sentimentalus kūrinys, leidžiantis įamžinti

istorijų santykius nuomatis iš Trurios pavyzdžiais. XX a. pradžios rašytojos pavyzdys parodo, kaip knyga galima grąžinti santykiai pavergti į realybę ir kaip nuvaržinti įvairumą. Kita vertus, dalis rašytojų retrospektyva siekia ne sunaikinti vienatvę, bet kovoti su jos padariniais: liūdesiu, sunkiaisiais vientisumo. XX a. lenkų-lietuvių rašytojo Česlovo Milošo gyvenimas geriau nei kas kitas paliudija tokį teiginį. Nobelio premijos laureatas laikė save negrįžtančiuoju LDK piliečiu – tai lėmė jo vienatvę bendraminčių kontekste. Be to, jis išgyveno ne tik 'tapatybės', bet ir pripažinimo krizę (nei pripažintas ~~nei~~ prie Prancūzijos socialistų, nei buvo vertinamas Lietuvoje). Negana to, Prancūzijoje jis gyveno be šeimos, pasilikusios JAV. Todėl ~~nieko~~ ir pats Č. Milošas pripažįsta, jog 1955 m. išleistas „Isos slėnis" buvo parašytas autoterapijos tikslais. Tai kuris Romano pasakotojo mintys kaip tik ir ~~buvo sutalpintos~~ ~~rašytojo gyvenime~~ atskleidžia knygos ~~parašymo~~ kūrimo motyvus: „Į jį vėlių ir paklaidžiojimų, į ženklų, kuriuos paliko <...> pirmoji tėvynė <...> Kurie vėl pasinaudote šia patirtimi <...> nesijaus bevardžiai, nes jų atrama – priminimai apie vietas, kurios taip pat žengia į nepaliaujamą tėkmę"[4]. Taigi matyti, kad kolektyvinė sąmonė, jos ir praeities atgaivinimas kūryboje palaiko vidinę darną ir padeda rasti išeitį. Vadinasi, galima daryti išvadą, kad rašymas skatina nebegalutinę kūrybą, nes ji grąžina vienovės santykius ir suteikia jėgų.

10